

بررسی هم‌اندازی انسان در حقوق ایران

www.ketab.ir

سرشناسه	: مینایی، مهدی، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی همانندسازی انسان در حقوق ایران/ مولف مهدی مینایی
مشخصات نشر	: تهران: سنجش و دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۳۲-۸۹۷-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: همانسازی انسانی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Iran -- Human cloning -- Law and legislation
موضوع	: همانسازی انسانی (فقه)
موضوع	: (Human cloning (Islamic law
موضوع	: همانسازی انسانی -- جنبه‌های مذهبی
موضوع	: Human cloning -- Religious aspects
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵۳۰۹۸KN.۱ ب۴م/۴
رده بندی دیویی	: ۵۵۰۴۰۰۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۳۰۶۳

بررسی همانندسازی انسان در حقوق ایران

مولف:	مهدی مینایی
ناشر:	۱. اشارات سنجش و دانش
تیراژ:	۵۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۵
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۲۳۲-۸۹۷-۷
آدرس: خیابان انقلاب خ روانمهر ساختمان سنجش و دانش پ ۱۲۶	
قیمت:	۱۸۰۰۰ تومان

*** کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد.***

فهرست مطالب

۳	تقدیم به مادر م که اولین آموزگارم بود.....
۳	سپاسگزاری.....
۴	فهرست مطالب.....
۸	چکیده.....
۹	مقدمه.....
۱۵	فصل اول.....
۱۵	کلیات.....
۱۶	بخش اول.....
۱۶	توضیح چند اصطلاح علمی:.....
۲۲	بخش دوم.....
۲۲	- معنا و مفهوم شبیه سازی:.....
۲۵	بخش سوم.....
۲۵	مروری بر تاریخچه‌ی مطالعات انجام شده در همانندسازی: از ابتدا تاکنون.....
۲۵	۱- طرح مسئله.....
۲۶	۲- باغ وحشی از حیوانات شبیه‌سازی شده:.....
۲۸	۳- اولین نمونه همانندسازی در ایران:.....
۲۹	۵- اولین مورد همانندسازی انسان:.....
۳۲	فصل دوم.....
۳۲	انواع همانند سازی.....
۳۳	طرح مسئله:.....
۳۳	بخش اول.....
۳۳	همانند سازی درمانی: (REPRODUCTIVECLONING).....
۳۵	بخش دوم.....
۳۵	همانند سازی مولد (HumanCloning):.....
۳۷	فصل سوم.....
۳۷	معایب و مزایای همانندسازی.....

۳۸	طرح مسئله:
۳۹	بخش اول - مزایا (بررسی دیدگاه موافقان همانندسازی):
۴۸	بخش سوم: نقد دلایل و ادعای مخالفان:
۵۱	فصل چهارم
۵۱	برخورد ادیان مختلف با پدیده‌ی همانندسازی
۵۲	طرح مسئله:
۵۳	بخش اول - آیین بودا:
۵۶	بخش دوم - مذهب هندو:
۵۷	بخش سوم - یهودیت:
۶۰	بخش چهارم - مسیحیت و برخورد با پدیده‌ی همانندسازی انسان:
۶۰	طرح مسئله:
۶۶	فصل پنجم
۶۶	بررسی دیدگاه اسلام در پدیده‌ی همانندسازی
۶۷	طرح مسئله:
۷۳	بخش اول: بررسی دیدگاه اهل سنت در پدیده‌ی همانندسازی
۹۶	بخش دوم: بررسی دیدگاه تشیع در خصوص پدیده همانند سازی:
۱۰۱	۱- دیدگاه علامه جعفری در مورد پدیده همانند سازی:
۱۰۳	۲- بررسی و نقد دیدگاه علامه جعفری:
۱۰۸	۳- دیدگاه مرحوم علامه محمد مهدی شمس الدین و آیت الله تبریزی:
۱۱۰	۴- بررسی و نقد دیدگاه مرحوم علامه شمس الدین و آیت الله تبریزی:
۱۳۷	فصل ششم
۱۳۷	منظور از حرمت ثانویه:
۱۳۸	بخش اول: اشاره به پاره‌ای از استفتاءات به عمل آمده توسط نگارنده:
۱۴۱	بخش دوم- بررسی و جمع بندی فتاوای حاصل توسط نگارنده:
۱۴۳	فصل هفتم
۱۴۳	بررسی وضعیت حقوقی پدیده همانند سازی
۱۴۴	طرح مسأله:
	بخش اول: بررسی وضعیت حقوقی مطالعات و تحقیقات در خصوص همانندسازی گیاهان و جانوران و انسان:
۱۴۵	
۱۶۰	فصل هشتم
۱۶۰	بررسی وضعیت حقوقی طفل متولد شده از همانند سازی انسان (قبل از تولد):

۱۶۱	بخش اول - مرحله قبل از تولد:
۱۶۶	بخش دوم: مسئله حرمت لمس و نگاه در اقدامات مقتضی جهت شروع پروژه همانندسازی انسان:
۱۶۹	بخش سوم: ایجاد بانک هسته و سلول:
۱۷۶	بخش چهارم نوع قرارداد میان اهداء کنندگان و موسسات فرضی موصوف و اهداء گیرندگان:
۱۷۸	۱- بیان دیدگاه فقها و حقوقدانان:
۱۸۱	۲- پیشنهاد پرداخت وجه در قبال اهداء و قانونمند کردن آن:
۱۸۳	۳- نوع قرارداد مورد استفاده:
۱۸۷	فصل نهم:
۱۸۷	بررسی وضعیت حقوقی طفل متولد شده از همانندسازی انسان بعد از تولد:
۱۸۸	طرح مسئله:
	بخش اول: همانندسازی انسان در کار خدا نیست (بررسی دیدگاه علامه طباطبائی در خصوص خلقت انسان):
۱۸۸	
۱۹۱	بخش دوم: حقوق اساسی و مدنی شخص همانندسازی شده:
۱۹۵	بخش سوم: نسب حاصل از تولد فرد همانند سازی شده در ارتباط با زوجین:
۱۹۹	۱- نظریه‌ی فقها در صورت تحقق فرض اول:
۲۰۰	۲- امکان تحقق فرض دوم:
۲۰۲	۳- شرایط و امکان تحقق فرض سوم:
۲۰۳	۴- شرایط و امکان تحقق فرض چهارم:
۲۰۵	۵- سخنی در خصوص اجاره‌ی رحم:
۲۰۶	۶- اشاره‌ای به طفل حاصل از روش همانندسازی رویانی مصنوعی:
۲۰۷	فصل دهم:
۲۰۷	آثار نسب فرد حاصل از تکنولوژی همانندسازی انسان:
۲۰۸	بخش اول: آثار نسب نا مشروع:
۲۰۹	۱- دیدگاه امام خمینی (ره):
۲۱۰	۲- پیشنهاد دکتر گرجی:
۲۱۱	۳- توالد بدون عشق:
۲۱۹	بخش سوم: آثار نسب فرد حاصل از همانندسازی انسان:
۲۲۶	نتیجه گیری و پیشنهادات:
۲۳۴	ضمائم:

چکیده:

پیشرفتهای اخیر دانش زیست و پزشکی در خصوص همانندسازی گیاهان و جانوران مخصوصاً خبر تولد اولین گوسفند همانندسازی شده موسوم به «دالی» در سال ۱۹۹۷ جوامع اخلاقی و مذهبی و حقوقی را با پرسشهای متعددی مواجه ساخت و این چالشها زمانی به صورت جدی تر مطرح شد، که شرکتها و دانشمندان فعال در این رشته خبر تولد اولین انسانها را از طریق تکنولوژی انتقال هسته سوماتیک که در واقع یکی از انواع روشهای شبیه سازی و نیز پیچیده ترین آن است، اعلام کردند ما در این نوشتار ضمن اشاره به روند علمی قضیه و بررسی عقاید و دلایل مخالفان و موافقان همانند سازی در ادیان و مذاهب مختلف نهایتاً بعد حقوقی آن را از دیدگاه فقه شیعه و حقوق ایران بررسی می کنیم در بعد حقوقی مسئله نیز با توجه به عدم تشکیل نهادها و مراکز ذیربط در ارتباط با موضوع و نیز عدم وضع قوانین و مقررات لازم در جهت تنظیم فعالیتها و تحقیقات بیولوژیکی موسوماً در ارتباط با نوع بشر ضمن ارائه پیشنهاداتی در این خصوص نهایتاً مسائل حقوقی و نیز حقوق رد متولد شده به کمک تکنولوژی همانندسازی و نسب و آثار نسب یک چنین فردی را در ارتباط با زمین، متقاضی مورد بحث قرار می دهیم با این توضیح که با توجه به اصل حقوقی موجود در حقوق ایران که در موارد سکوت یا اجمال یا نقص یا نبود قانون باید به منابع معتبر اسلامی و فتاوی معتبر مراجعه کرد و به دلیل فقدان نص قانونی مراجعات ما بیشتر به منابع موصوف خواهد بود.

به نام خداوند بخشنده مهربان

از جمادی مردم و نامی شدم	و من جمادی مردم به حیوان سر زدم
مردم از حیوانی و انسان شدم	پس چه رسد کی ز مردن کم شدم
جمله دیگر بمیرم از بشر	تا بر آرم از عالم و پر
بار دیگر از ملک پران شوم	آنچه اندر وهم دیدم آن شوم
«وز ملک هم بایدم جستن ز جو	کل شیء هالک الا وجهه ^۲ »

- مولانا

-
- ۱- گزیده‌ی غزلیات شمس - مولانا جلال الدین محمد بلخی - به کوشش دکتر محمد رضا شفیعی کد کنی - انتشارات امیر کبیر - چاپ هفدهم - ۱۳۸۲ - ص ۱۱۴.
 - ۲- قرآن کریم، سوره‌ی قصص، آیه ۸۸.

تکوین و تولد انسان در سیر طبیعی آن با ممزوج شدن اسپرم مرد با اوول یا اسپرماتوزوئید زن و پیدایش سلول تخم یا تخمک صورت می‌گیرد. پس سلول واحد بنیادین هر موجود زنده و نیز انسان می‌باشد. هر سلول حوی غشاء سیتوپلاسم و هسته می‌باشد. در هر هسته سلولی تعدادی رشته به نام کروموزوم وجود دارد. کروموزومها و ژن‌های موجود در روی آنها حامل صفات و خصوصیات ارثی می‌باشند و در هر سلول جنسی که اثر عمل لقاح منجر به ایجاد سلول تخم می‌شوند موجود می‌باشند به همین دلیل است که یک فرد کاملاً شبیه پدر و مادر خود نبوده بلکه برخی از صفات و خصوصیات ژنتیکی را از پدر و برخی دیگر را از مادر خود به ارث می‌برد.

سلول تخم با تقسیم شدن خود بدن - نادر پر سلولی همچون انسان را بوجود می‌آورد یعنی یک سلول تخم به ۲ و سپس ۴ و ۸ و ۱۶ و ... تقسیم شده نهایتاً می‌شود انسان. اما این شکل تکثیر و تولید مثل را زیست شناسان تولید مثل تولید مثل جنسی می‌نامند در مقابل این نوع از تولید مثل و تکثیرها تولید غیر جنسی وجود دارد که بدون ترکیب اسپرم و اوول صورت می‌گیرد و یک فرد و یا یک سلول به تنهایی کهر تولید مثل و تکثیر را انجام می‌دهد و هر فرد حاصل دقیقاً شبیه والد خود می‌باشد. تقسیم دوتایی در میان جانداران تک سلولی، جوان زدن و قلمه قطعه شدن در میان موجودات دریایی از قبیل اسفنجها و مرجانها و کیسه تنانی مانند عروس دریایی، ایجاد گیاهان جدید با استفاده از روش پیوند یا قلمه ساقه ریشه و برگ گیاه والد (تولید مثل رویشی)^۱

۱- زیست شناسی - تألیف حسین دانش فر - محمد علی شمیم و حسین الوندی - صفحه‌ی ۱۵ - چاپ ایران - ۱۳۷۵ - انتشارات ایران.

حتی خود بوجود آمدن دو یا چند قلبی در رحم نمونه‌هایی از تولید مثل غیر جنسی می‌باشند. که در آن سلول تخم به دلایل نامعلومی تقسیم می‌شود. شبیه‌سازی انسان نیز در این گروه جای می‌گیرد. که حاصل پیشرفت‌های اخیر دانش پزشکی و زیست شناسی می‌باشند. که ابتدا با همانندسازی گوسفند معروف به [دالی] که سرو و صدای زیادی را در محافل علمی و مذهبی و اخلاقی به پا انگيخت و سپس ادعای شرکتهای فعال در این رشته مبنی بر همانندسازی انسان و حتی تولد این انسان همانندسازی شده در ۲۶ دسامبر سال ۲۰۰۳ میلادی جوامع اخلاقی و مذهبی را با چالش‌ها و جدی مواجه ساخته بطوریکه بیل کلینتون رئیس جمهور اسبق آمریکا و حتی جرج بوش رئیس جمهور وقت کلیه بودجه‌های تحقیقاتی راجه به همانندسازی را قطع و مجازات‌هایی را برای فعالان آن وضع نمود یا اینکه ژاک شیراک، رئیس جمهور فرانسه در سال ۱۹۹۷ اقدامات وسیعی را در سطح شورای اروپا و گروه هشت برای برای پذیرش ممنوعیت همانندسازی انجام داد و در این راستا ماده ۱۸ اعلامیه جهانی یونسکو چنین مقرر داشته است که تولید مثل غیر جنسی با هدف تولید انسان نباید مجاز شود.

که ما در این نوشتار صرف نظر از اینکه مخالف و یا موافق هستیم، ازی انسان باشیم. معتقدیم تمام پیشرفتهای علمی که در خصوص باروری و تولید مثل وجود دارد و از جمله شبیه‌سازی تنها - می‌تواند وسیله‌ای باشد برای اینکه جسم مادی و خلقی انسان را آماده دمیدن روح قدسی باری تعالی نمایند. و هیچ امری بدون خواست و اراده باری تعالی میسر نیست.

پس در این وجیزه به بررسی ابعاد مختلف مخصوصاً بعد حقوقی این پدیده می‌پردازیم می‌توان گفت که حیات انسان آنچنان پیچیده و مبهم است که قوانین علمی مخصوصاً قوانین علوم تجربی نمی‌توانند تفسیر دقیقی از آن ارائه دهند. و تفاسیر علمی همواره ناقص می‌باشند.

بنابراین ضمن اینکه نباید جلوی تحقیقات مختلف علمی گرفته شود. می‌بایست تدبیری اندیشید که تمامی پیشرفت‌های علمی در خدمت بشر و رساندن آنها بر کمال واقعی باشند و نه در خیانت به بشریت و خدای نکرده نابودی آن.

موضوع اصلی این کتاب بررسی وضعیت حقوقی کودک متولد شده، با استفاده تکنولوژی همانندسازی انسان می‌باشد. که با توجه به بدعت مسئله ناگزیر اولاً به روند علمی همانندسازی نیز اشاره‌ای خواهد کرد و ثانیاً با توجه به تأسی حقوق و قانون از فقه و مذهب هر جامعه ناگزیر به برخورد ادیان، مذاهب آسمانی با پدیده همانندسازی نیز اشاره‌ای می‌کنیم.

بنابراین در طول تحقیق در این پاسخگویی به این پرسشهای اصلی خواهیم بود: ۱. آیا همانندسازی را هم می‌توان به عنوان یکی از روش‌های کمکی تولید مثل بر شمرد.

۲. با توجه به مخالفتها و موافق‌های موجود در دنیا بر له یا علیه این پدیده و با توجه به وجود مخالفین و موافقین پدیده همانندسازی در داخل کشور که متأسفانه غالباً راه افراط و تفریط در برخورد با این پدیده در پیش گرفته شده، حل به ساز یک محقق بی طرف و آزاد می‌بایست طرفدار کدام دسته بود؟

۳. حتی اگر مخالف همانندسازی انسان باشیم. باید این حقیقت را بپذیریم که در دنیا انسان‌هایی از این طریق به دنیا آمده‌اند. و ممکن است در کشور ما نیز در آینده شاهد تولد چنین انسان‌هایی باشیم حال با این معیار وظیفه ما به عنوان یک دانشجوی حقوق و بالاتر از ما وظیفه‌ی هیأت حاکمه جامعه در برخورد با این پدیده چگونه باید باشد؟

۴. اگر همانندسازی را به عنوان یکی از روش‌های کمکی تولید مثل بپذیریم. در مقام اجرا مؤسسات و دانشمندان فعال در این زمینه به سه مشکل اساسی مواجهند که در قالب سه سؤال ذیل ارائه می‌شود:

الف: نیاز به اخذ چه مجوزی و از چه نهادهی دارند؟

ب: آیا فعالیت‌های این مؤسسات قانونی و مشروع می‌باشد؟

ج: این مؤسسات چه موارد و مصالحی را باید مراعات نمایند؟

۵. وضعیت حقوقی شخص متولد از همانندسازی انسان در حقوق ایران چگونه خواهد بود؟

۶. حقوق و تکالیف افراد اشخاص درگیر در ارتباط با موضوع نسبت به یکدیگر و نسبت به طفل حاصل و جامعه چگونه خواهد بود؟

با توجه به سؤالات فوق فرضیه‌های اصلی داد این تحقیق به شرح ذیل خواهد بود:

الف: شبیه‌سازی انسانی را می‌توان به عنوان یکی از روش‌های کمکی تولید مثل و در کنار آنها احصاء نمود.

ب: در شبیه‌سازی بسیاری از ادله مخالفان مبتنی بر اختلال نام‌هستی از بین رفتن نهاد خانواده‌ها و سوء استفاده مجرمان و..... در فرض قانون گذاری صحیح و علمی وارد نخواهد بود.

ج: در حمایت از شبیه‌سازی نباید راه افراط و تفریط را پیمود.

د: شبیه‌سازی دخالت در کار خالق هستی نمی‌باشد.

ت: نسب فرد حاصل از همانندسازی به والدینش ملحق می‌گردد.

پ: فرد حاصل از همانندسازی از تمام حقوق و مزایای یک شخص طبیعی و قانونی برخوردار می‌باشد.

در رابطه با موضوع همانندسازی تا آنجا که نگارنده جستجو نموده آثار در خوری در حقوق داخلی موجود نمی‌باشد. در حقوق کشورهای عربی (فقه اهل سنت) عموماً حرمت مطلق بر موضوع سایه افکنده و در حقوق داخلی نیز تعدادی از محققین محترم حوزه با توجه به اصالت الاباحه و سایر اصول و قواعد فقه شیعی به حمایت و یا مخالفت از آن پرداخته و متأسفانه گاهی چشم خود را بر واقعیت‌های علمی بسته‌اند. تنها یک رساله دکتری در این زمینه از آقای دکتر سید حسن اسلامی موجود است که ایشان نیز در این رساله، با نگاهی مثبت به قضیه به بررسی تطبیقی مسئله همانندسازی در اسلام و مسیحیت پرداخته‌اند. و مرحوم علامه جعفری نیز یک کتاب نا تمام در این زمینه تألیف نموده و در مقابل مخالفت با همانندسازی در آمده. و بیشتر مسائل اخلاقی را پیش کشیده‌اند و متأسفانه در بررسی ایجاد حقوق مسئله مقاله و اثر در خوری ارائه نشده است. بنابراین با توجه به وجود تکنولوژی همانندسازی در کشور و استفاده‌های متنوعی که از این تکنولوژی می‌توان انجام داد در جهت استفاده‌های غیر اخلاقی و غیر انسانی انجام مطالعات منسجم در این خصوص ضروری می‌نمایند.

در این تحقیق از روش استدلالی و تحلیل منطقی استفاده شد. رد بخش‌هایی از آن ضمن توصیف پدیده‌های مورد نظر در برخورد با مسائل جدیدی و نور راه‌های جدید به قدر وسع ارائه گردیده است.

روش تحقیق عموماً شامل مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی می‌باشد که در جمع‌آوری مطالب از فیش برداری، مصاحبه، استفتاء و استفاده از نرم افزارهای کامپیوتری و استفاده از شبکه‌ی جهانی اینترنت می‌باشد.

و در نهایت با تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده و با در نظر گرفتن اصول و مبانی حقوقی ایران و دریای فقه شیعه در جهت تقویت نظر صحیح کوشیده ایم.

در این تحقیق علاوه بر اهداف ظاهری چون مشخص نمودن حقوقی شخص متولد از همانندسازی انسان.

- زدودن چهره افراطها و تفریطها از این پدیده و آشنا ساختن دانشجویان با مزایا و معایب آن.

- سنجش نظم حقوقی کشور که دریای فقه شیعه به آن صلابت و استواری خاصی بخشیده.

در پی بیان این واقعیت بوده و هستیم که هر کسی در حیطه‌ی علمی خود در جهت خود کفایی گام بردارد و در حلقه‌ی زائران سایر علوم وارد کننده و خام خوار نباشیم.

در پایان دو نکته را بر خود ضروری دانم اول اینکه از اساتید بزرگوار و متخصصین امر عاجزانه تقاضا داریم تا این حقیر را که به دان کردن می‌ماند که تازه پا گرفته و شروع به راه رفتن کرده است. با نظرات ارزنده خود راهنمایی فرمایند. «بسم بدرقه راه کن ای طایر قدس» - که دراز است ره مقصد و من نو سفرم».